

МАКЕДОНСКИ БУКВАР, редакција д-р Катерина Тодороска и Кирил Јордановски МЕНОРА, 2007,

174

Трудот “МАКЕДОНСКИ БУКВАР” е дело на двајца соработници, историчари, кои својата инспирација ја наоѓаат во објавување на досега необјавени материјали, кои првенствено се наоѓаат во исклучително богатите фондови на Државниот архив на Република Македонија. Таквата нивна определба е во содејство и со работните обврски што ги извршуваат.

Целта на овој труд е да се покаже на македонската и светската јавност дека македонските архиви се исклучително богати со вредна документација, која е недоволно искористена.

Таков е и овде предложениот труд насловен како “МАКЕДОНСКИ БУКВАР”

Станува збор за материјал кој бил подготвуван за потребите на српската пропаганда во Македонија во 19. век. Имено, српскиот претставник во Цариград, Стојан Новаковиќ согледувајќи ја работата на бугарската пропаганда во Македонија, ја оценува како успешна и применлива. Поради тоа се пристапило кон голема акција на просветно поле. Увидувајќи дека македонските деца не го разбираат српскиот јазик кој им се наметнива во училиштата, се обиделе да направат еден буквар за децата од прво одделение на народен говор, во кој постепено би се вметнувале српски зборови. Така се целело да се посрбат најмладите македонски генерации, кои подоцна би работеле на српската кауза во Македонија. Поставената задача била водена од најзначајните политички личности во Кралството Србија, а за неа не се штееделе ниту средства, ниту човечки ресурси.

Така во првиот момент биле ангажирани лица од Македонија, за кои било оценето дека можат да одговорат на поставената задача.

Еден од ангажираните бил Деспот Баџовиќ од Крушево кој, врз основа на сопственото учителско искуство, изработил “Буквар за основните македонски училишта во Турското Царство”, а се потпишал, под името, како Македонец.

Втората варијанта на букварот била изработена, исто така, од Македонци што долго живееле и работеле во Цариград, Коста

Групче(виќ) и Наум Евро(виќ). Нивниот ракопис бил именуван како “Македонски буквар во Цариград”.

Ракописите од страна на министерот за просвета и црковни работи на Кралството Србија, биле дадени на рецензија на српскиот книжевник Милојко Веселиновиќ. Во испратениот извештај до министерот, тој ги оценува букварите како “многу македонски”, така што нему му било наложено да изработи нов ракопис. За да се скрие “македонската” намена на новоизработениот буквар тој бил наречен “Буквар за народните училишта”. Всушност, тоа е компилација на двата ракописа изработени од македонските дејци, но сепак тој ракопис бил прифатен како конечен и испечатен во 7000 примероци во текот на 1898 година.

Трудот како и секој научен труд, содржи предговор во кои се дадени сознанијата на авторите за обработуваната тема застапени во македонската и странска литература, потоа превод на оригиналните документи од интензивната преписка на српските политички елити во врска со букварот и на крајот, факсимили од комплетните два македонски ракописа и дел од третиот.

Особена вредност на овој труд претставуваат факсимилите на македонските буквари, кои се објавуваат за првпат во Република Македонија, но и надвор од неа, а предизвикуваат интерес кај пошироката јавност.

Имено, покрај историчарите, овој труд го предизвикува интересот и на јазичната јавност за истражување на македонскиот јазик од времето на 19. век, како и на истражувачите на македонската традиција.

Методија МАНОЈЛОВСКИ